

Šimun Š. Ćorić

TJESKOBNE HRVATSKIH
MIGRANATAZagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske,
Kršćanska sadašnjost, 1990. 188 str.

Veoma je zanimljiva i znakovita biografija autora ove knjige. Šimun Šito Ćorić (Paoča kod Medugorja, 1949) poznat je kao pjesnik, kantautor i znanstvenik. Studirao je filozofiju u Sarajevu, diplomirao teologiju u Luzernu, magistrirao psihologiju na Columbia University u New Yorku, doktorirao na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu (knjiga koju prikazujemo ponešto je preinačena njegova doktorska disertacija). Autorov curriculum vitae još je interesantnijim dodamo li da je Ćorić godine i godine djelovao kao misionar (član Hercegovačke franjevačke provincije) među našim radnicima na tzv. privremenom radu u inozemstvu. Iznijeli smo ovih nekoliko biografskih podataka ne zato da za njih zainteresiramo čitaoce, već stoga što svjedoče autorovu kompetentnost i njegovu afektivnu vezanost za razmatranu problematiku.

U prvom poglavlju knjige (str. 7-48) daje se pregled reprezentativnih psiholoških istraživanja o tjeskobama i problemima migranata. Započinjući sa Švicarcem Joh. Hoferusom, za koga se vjeruje da je prvi predočio Heimweh kao svojevrstu bolest (godine 1678) pisac navodi mnoge autore koji su se okušali u objašnjavačnu ovog fenomena (»patnje za domovinom«, »nostalgije«, »mal du pays«). Iz razmjerno oskudne literature o istraživanju tjeskoba i sličnih psihičkih tegoba migrantskih skupina autor prezentira rezultate dosad provedenih psiholoških i psihijatrijskih istraživanja. U nekima od njih ispitanici su bili i naši građani.

Drugo poglavlje (str. 49-63) predstavlja nam osnovne teorije anksioznosti – tjeskobnosti (razvojne, psihoanalitičke, bihevioralne, sociološke). Autor s pravom ističe da do danas nema standardnog teorijskog objašnjenja tjeskobnosti, te da, iako bi svaka navedena teorija željela sama to pružiti, nema dvojbe da to bolje i potpunije čine sve zajedno, međusobno se

upotpunjujući, nego svaka za sebe pojedinačno. Nismo sigurni da su opravdana autorova očekivanja prema kojima će sociološke teorije »...nastavljajući ovim putem proučavanja, uskoro ponuditi još potpunije rezultate, koji će nam s drugih strana teže doći« (str. 63). Ta, ipak se radi o duševnosti?!

O vlastitom empirijskom istraživanju o tjeskobama migranata autor piše u trećem poglavlju (str. 65-76). Najprije se ukratko osvrće na masovnost naših vanjskih migracija i konstatira nedovoljnost i oskudnost podataka o njima (ne znamo, na primjer, ni nacionalni sastav migrantske populacije). U Švicarskoj, u kojoj je vršeno istraživanje, prema evidenciji i kartotekama šest hrvatskih katoličkih misija, te nekim drugim indicijama, procijenio je da je u svibnju 1987. bilo više od 40 tisuća Hrvata (osnovni skup za uzorkovanje). U ovom istraživanju sudjelovala je skupina od 60 hrvatskih obitelji kao migrantska skupina i referencična skupina od istog broja švicarskih obitelji. Iz svake obitelji samo su muž ili žena bili obuhvaćeni istraživanjem, tako da je u obje skupine bilo pol muškaraca, a pol žena. Svi su ispitanici bili u dobi između 35. i 45. godine, a stručna sprema bila im je srednja ili viša. Svi su imali djecu, ali autor propušta navesti jesu li sva djeca živjela s roditeljima (razdvojenost kao uzrok tjeskobnosti). Dužina boravka ispitanika te migrantske skupine u Švicarskoj bila je između 10 i 20 godina. Ekonomski gledano, svi su ispitanici bili materijalno zbrinuti, a pripadali su srednjoj ili donjoj srednjoj klasi.

Istraživanjem se željelo provjeriti da li se naši ljudi u Švicarskoj značajno razlikuju po brojnosti i težini tjeskoba od domaćeg pučanstva. Nimalo ne osporavajući autorovo pravo da formulira problem svog istraživanja po osobnoj volji, čini nam se da referencična grupa nije najsretnije izabrana. Mislimo, naime, da bi daleko zanimljivije bilo usporediti tjeskobnost hrvatskih migranata u Švicarskoj s tjeskobama Hrvata u Jugoslaviji. Jedino tada spoznali bismo hrvatsku tjeskobnost u totalu, te moguće odmjerili (ili barem naslutili) njezin migracijski doprinos. Kako ovo nije napravljeno, bolja bi usporedba bila i između hrvatskih i turskih (talijanskih, španjolskih etc.) migranata u Švicarskoj nego Hrvata i Švicaraca u Švicarskoj.

Tjeskobnost ispitanika ustanovljavana je skalom za utvrđivanje trenutnoga i trajnog stupnja tjeskobnosti STAI (State-Trait-Anxiety-Inventory) sa 20 itema koji identificiraju i mjere trenutnu, i 20 koji mjere trajnu tjeskobnost, te narativnim intervjuom (o mogućim poljima životne stvarnosti zbog kojih bi se mogle pojaviti tjeskobe). Predviđena područja razgovora za obje skupine ispitanika bila su ista, osim što su »prilike prije odlaska u tudinu« migrantske skupine zamijenjene »prilikama u vrijeme djetinjstva i mladosti« u skupini Švicaraca, odnosno »prilike po dolasku u tudinu« s »prilikama u zadnjih petnaestak godina«, te »svijet tudine nasuprot svijetu domovine« sa »svijetom Švicaraca nasuprot svijetu drugih«. Pri intervjuiranju ispitanika voditelj je bilježio za obje skupine upadljive načine ponašanja ispitanika za vrijeme intervjua, područja individualnih tjeskoba, spomenute tjeskobe i strahovanja za nekoga ili nešto, spomenute tjeskobe i strahovanja od nekoga ili nečega, spomenute uzroke tjeskoba, te navedene načine izlaza iz prezentiranih tjeskoba.

U četvrtom poglavlju knjige (str. 77-148) izloženi su rezultati empirijskog istraživanja tjeskobnosti migrantske i referenične skupine (dobivenih skalom STAI za trenutačnu tjeskobnost i za opću tjeskobnost, te onih iz narativnog intervjua; posebno za muškarce a posebno za žene). U petom poglavlju (str. 149-172) diskutira se o rezultatima istraživanja, a u Dodatku tiskane su obje forme STAI skale (za trenutačne i opće tjeskobnosti) te natuknice za zabilješke voditelju intervjua o tjeskobama ispitanika. Na kraju je knjige popis literature s impozantna 134 naslova.

Autor je konstatirao da se rezultati njegova istraživanja podudaraju i upotpunjavaju s rezultatima drugih sličnih studija, pa te spoznaje sažeto glase: Životne okolnosti migranata teže su i tjeskobnije od životnih okolnosti nemigranata, pa je duševno zdravlje migranata ugroženije nego u nemigranata. Migranti imaju znatno više psihičkih problema i tjeskoba nego nemigranti. Migranti imaju trajnu manju ili veću tjeskobu zbog »patnje za domovinom«, a u vezi s tim pojavljuju se ili se mogu pojaviti problemi kojima je izvoriste u migrantovim psihičkim i psihosomatskim smetnjama. Značajan broj migranata ističe svoju tjeskobu zbog nestalnosti radnog mjesta i boravka. U migranata nalazimo velik stupanj nepovjerenja prema okolini, ponekad spram svega i svačega. Dobro poznavanje jezika nove sredine, sredeno bračno stanje i dobrostojeći socioekonomski status nemaju, čini se, značajnog utjecaja na tjeskobnost migranata. Dilema o »lojalnosti kulturi« česta je i intenzivna među emigrantima, a dilema ostati u tudini ili se vratiti kući redovita je i tjeskobna pratiteljica migrantske populacije. Migranti se od domaćina nemigranata, često smatraju građanima drugog reda.

Knjiga Šimuna Šite Ćorića, i prema problemu kojim se bavi i prema visokoj kvaliteti obrade, nesumnjivo predstavlja značajan doprinos boljemu i potpunijem razumijevanju života migranata. Njome je obogaćen dosadašnji fond empirijskih spoznaja i literature o psihičkim tegobama ljudi izvan domovine.

Josip Anić